

УНИВЕРСИТЕТЪТ КАТО НАЧИН НА ЖИВОТ

В англосаксонските страни студентският живот е толкова важен, колкото са лекциите. Защо в България (почти) не е така

МАРТИН ДИМИТРОВ

Петък вечер е. Марина, студентка в шотландски университет, се връща вкъщи след лекциите си, за да се чуе по Skype със своя съученик и приятел Григор, който е останал да учи в София. Марина е започнала деня си с лекции, следобед е била няколко часа в библиотеката, за да навакса с материала преди изпитите, а след разговора я очаква ежеседмичната сбирка на клуба по социология и антропология. Там тя и няколко десетки нейни колеги се събират, за да обсъдят лекциите и похода за учене, който помага най-много при взимането на изпити. В събота и неделя Марина ще работи на почасовата си работа, но накрая на уикенда я очаква тренировка по лакрос - един от над 60-те клубни спорта, които университетът ѝ предлага. „Все същото - лекции, Студентски здрав, работа, дискотека“, лаконичен е Григор по време на разговора им.

Докато в западните университети социалният живот, отворените публични лекции, клубовете по интереси и спортните отбори заемат огромна част от времето на студентите, в повечето български висши училища тези „екстри“ или не съществуват, или не са популярни, или - в най-добрия случай - не получават подкрепа от страна на университетското ръководство. Във Великобритания първите неща, които един млад човек попълва в автобиографията си, преди да кандидатства за първата си работа, са свързани с извънкласните дейности. В България тези общества и групи по интереси тепърва плахо навлизат. Причините за това са многопластови - някои от тях са изцяло финансови и чисто исторически, други обаче са напълно поправими. Те се крият още в средното образование на учениците, както и в консерватизма, който ръководи начина на мислене на много преподаватели, администратори, а и

студенти. Има обаче достатъчно добри примери за самоорганизация на студенти, които показват, че този аспект на университетския опит е възможен и в България.

ЗАЩО ИСКАМЕ ДА ИЗБЯГАМЕ ОТ УНИВЕРСИТЕТА

В българските университети нищо не се променя, поне в Юридическия факултет на Софийския университет (СУ) се преподава така, както са го правили през 1950 г., смята студентката по право Радослава Иванова. „Докато в цял свят университетите се развиват, а промяната и новите методи са доста сериозен акцент, при нас всеки мисли, че трябва да прави точно същото като професора му преди 30 - 40 години“, споделя тя. Според нея дори студентите, които се опитват да задвижат свой проект, удрят на камък, защото на хората, от които на практика зависи промяната, „нито им пука, нито искат нещо да се промени“.

© SHUTTERSTOCK

Друга особеност на българските висши училища е лошата материална база, смята Радослава. „Няма нищо по-демотивиращо от това да трябва на теория да си по 12 часа в университета и да няма едно нормално кафене, където да седнеш, едно място, където да ядеш (стола не искам да го броя), зали за групов работен, свестен интернет и т.н.“, казва тя. Дори тоалетните в главната сграда на СУ не са на ниво, което създава допълнително чувство на дискомфорт, и последното нещо, което ти се иска като студент, е да седиш там цял ден. Студентите се оплакват и от negliжиране на изпитите, неумение на професорите да се адаптират към модерни методи на преподаване, обучение в остарели, псевдонаучни теории и липса на практика. Всичко това създава демотивираща среда, в която желанието за промяна и разнообразие у са-

мите студенти не може да бъде култивирано.

КАК ГО ПРАВЯТ АНГЛИЧАНИТЕ

„Една голяма разлика е, че британските университети, в които съм учила, ти дават „пълно потапяне“, разказва Бела Димова, която е завършила докторантура по археология в University of Cambridge, Великобритания. В Англия основното занимание на студентите за тези няколко години е да учат - на лекции, в библиотеката, на семинари, в университетски клубове, а дори и през разговорите в бара. Според Бела в най-престижните университети е почти невъзможно да работиш в учебно време и е близко до немислимо да не завършиш в срок. „За тази интензивност допринася това, че си откъснат от семейството си, че си материално подсигурен и, разби-

ра се, инфраструктурата и организацията на обучението - генощни библиотеки, мотивирани преподаватели, достатъчно самостоятелна работа“, споделя Бела. Извън елитните Оксбридж обаче натискът в университета не е толкова голям, че да не позволи поне почасово работно време, която да покрива голяма част от разходите за живот.

Друга основна разлика между българските и британските университети е отношението към това каква е тяхната мисия. Бела Димова разказва, че във Великобритания се приема, че като бакалавър записваш специалност, която ти е интересна (например старонорвежка литература), без да се очаква после да работиш по нея, но в процеса развиваш така наречените преносими умения. Това не са „твърдите“ знания, факти и умения, които би получил един инженер или програмист например. Но те учат на отсяване

на информация, аргументация, писане и други качества, които правят човек работоспособен в различен контекст и независимо от индустрията, в която иска да се развива. „Няма причина този модел да не е приложим и в България, стига да има воля и визия за промяна“, смята Бела Димова.

Липсата на акцент върху извънкласните дейности идва от това, че малко хора вярват в ползата от тях - независимо дали става дума за преподаватели, студенти или администратори. Проблемът обаче не започва в университета. „Липсва предхождащата култура в училище“, смята Иван Господинов, който е учил бакалавърската си степен в Германия, а сега следва магистратура в сферата на образованието в Единбург, Шотландия. „Много от тези „клубове по интереси“ и т.н. тръзват от училищна традиция. Във Великобритания особено изборът на частно училище идва с избора на спорт и извънкласни дейности. Учителите у нас нямат времето и обезпечението да изграждат извънкласни навици“, смята Иван, който е преподавал в България две години между бакалавърското ниво и магистратурата си. Според Бела Димова разликата идва от това, че британското средно образование е по-важно за мотивацията и навиците на работа, отколкото за академичните знания.

КОГА ЩЕ ГИ СТИГНЕМ АМЕРИКАНЦИТЕ

Може би най-добрият пример в България за университетски живот,

в който студентът има възможността да се потопи напълно за няколко години, идва от Американския университет в Благоевград. Анна Мария Иванова, която завършва миналата година, споделя, че най-важната разлика между нейното висше училище и другите български университети идва от усещането, че човек реално подобрява уменията си и вярва в смисъла на собственото си образование. „Не го приемеш като просто нещо задължително, което се прави, за да си намериш работа - както, предполагам, е за повечето български студенти, които ходят да следват просто защото всички учат“, разказва тя. Според нея извънкласните дейности също помагат, защото стимулират студентите да бъдат по-дейни в своето миниобщество. Това може да култивира полезни интереси и умения и служи като репетиция за социалната ангажираност извън университета. В Американския университет всичко е много по-индивидуализирано, но едновременно с това се насърчава и екипната работа. „Основната разлика за мен е фокусът върху студентите и техните нужди и интереси. Става дума за малки класове от по 25 - 30 души, редовно присъствие, редовни срещи с преподавателите, които ти знаят името и познават работата ти и винаги са насреща да ти дадат съвет или да ти помогнат с темата или черновата за някой проект“, разказва Анна Мария и добавя, че от студентите се очаква да представят нещо ново, а не просто да препишат лекцията по време на изпит.

Разбира се, нито е задължително, нито е възможно да пренасяме напълно американски и британски модели в България. В много германски висши училища например положението не е много по-различно от това в България - университетът се счита до голяма степен за продължение на гимназиалното обучение и системата е по-консервативна. Разликата обаче е, че университетската администрация не пречи, а помага за създаването на клубове по интереси, а студентите активно търсят начини да са обществено активни. „Хубаво е университетът да предлага извънкласни възможности, но още по-хубаво е да създава у студентите културата да търсят и сами да създават такива“, смята учителката Лидия Стайкова от Хасково. За това е нужно, на първо място, преподавателите да вярват в смисъла на извънкласните занимания и да насърчават студентите, смята тя и добавя, че тази нужда просто не съществува нито у родителите, нито у студентите или учителите.

„Не смятам, че университетът трябва да изпълва целия живот на студентите, създавайки около тях мехур, който ги отделя от реалността. Би било хубаво да има пространство и за нещо друго, включително работа, така че студентите да имат шанса да пораснат, а не непрекъснато да бъдат направлявани“, казва Лидия. В крайна сметка, ако има култура на търсене и създаване на възможности у самите студенти, не е нужно университетът да инвестира толкова много ресурси. ●